

Posolstvo Svätého Otca Františka na 6. svetový deň chudobných

13. novembra 2022

Ježiš Kristus sa stal pre vás chudobným (porov. 2 Kor 8, 9)

1. Ježiš Kristus „sa stal pre vás chudobným“ (2 Kor 8, 9). Týmito slovami sa apoštol Pavol obracia na prvých kresťanov v Korinte, aby ich povzbudil k úsiliu o solidaritu s núdznymi bratmi. *Svetový deň chudobných* slávime aj tento rok a má byť opäť zdravou provokáciou, ktorá nám pomôže zamyslieť sa nad naším životným štýlom a nad mnohými súčasnými formami chudoby.

Pred niekoľkými mesiacmi začala búrka pandémie ustupovať a ukázali sa znamenia hospodárskeho oživenia, ktoré by mohlo priniesť úľavu miliónom ľudí, ktorí v dôsledku straty zamestnania upadli do chudoby. Objavil sa tak kúsok modrej oblohy, ktorý sľuboval – bez toho, že by nás zbavil bolesti zo straty našich drahých – že sa konečne budeme môcť vrátiť k bezprostredným medziľudským vzťahom a znovu sa stretávať bez zákazov a obmedzení. A potom sa na obzore objavila nová katastrofa, ktorá mala svetu vnútiť iný scenár.

K regionálnym vojnám, ktoré v posledných rokoch rozsievajú smrť a ničenie, sa teraz pridala vojna na Ukrajine. V tomto prípade je však situácia ešte zložitejšia v dôsledku priameho zásahu „veľmoci“, ktorá má v úmysle presadiť svoju vôľu v rozpore s princípom sebaurčenia národov. Znovu sa odohrávajú scény z našich tragických spomienok a vzájomné vydieranie niekoľkých mocných opäť prehlušuje hlas ľudstva volajúceho po mieri.

2. Koľko chudobných produkuje táto nezmyselná vojna! Kamkoľvek sa človek pozrie, vidí, ako násilie zasahuje bezbranných a najslabších. Existujú deportácie tisícov ľudí, najmä chlapcov a dievčat, s cieľom vytrhnúť ich z koreňov a vnútiť im inú identitu. Slová žalmistu zoči-voči zničeniu Jeruzalema a vyhnanstvu židovskej mládeže sú znovu aktuálne: „*Na brehu babylonských riek, / tam sme sedávali a plakali, / keď sme si spomínali na Sion. / Na vrby tejto krajiny / vešali sme svoje citary. / Lebo tí, čo nás zajali, / žiadali od nás spevy, / a tí, čo nás trápili, žiadali veselost': / Zaspievajte nám nejaké piesne sionské! ' Akože môžeme spievať pieseň Pánovu v cudzej krajine? '“ (Ž 137, 1 – 4).*

Milióny žien, detí a starých ľudí sú prinútené čeliť nebezpečenstvu bombových útokov, aby sa zachránili a hľadali útočisko v susedných krajinách ako utečenci. Tí, čo zostávajú v zónach konfliktu, žijú denne v strachu a znášajú nedostatok jedla, vody, lekárskej starostlivosti a predovšetkým ľudského citu. Za týchto okolností sa rozum zatemňuje a následky znášajú mnohí obyčajní ľudia, ktorí sa pridávajú k už aj tak veľkému počtu ľudí v núdzi. Ako zabezpečiť

primeranú odpoveď na túto situáciu, ktorá by priniesla úľavu a pokoj všetkým týmto ľuďom, žijúcim v zajatí neistoty a nestability?

3. Práve v tejto rozporuplnej situácii sa slávi *6. svetový deň chudobných* a my sme pozvaní, aby sme upierali svoj pohľad na Ježiša, ktorý, slovami apoštola Pavla, „*hoci bol bohatý, stal sa pre vás chudobným, aby ste sa vy jeho chudobou obohatili*“ (2 Kor 8, 9). Pri svojej návšteve Jeruzalema sa Pavol stretol s Petrom, Jakubom a Jánom, ktorí ho prosili, aby nezabúdal na chudobných. Jeruzalemská komunita bola v ťažkej situácii v dôsledku hladomoru, ktorý zasiahol krajinu. Apoštol sa okamžite postaral o zorganizovanie veľkej zbierky v prospech týchto chudobných. Kresťania v Korinte sa ukázali ako veľmi citliví a nápomocní. Podľa Pavlových pokynov každý prvý deň v týždni zozbierali, čo sa im podarilo ušetriť, a všetci boli veľmi štedrí.

Odvtedy aj my každú nedeľu – akoby neuplynul medzitým nijaký čas – počas slávenia svätej omše robíme rovnaké gesto a zbierame naše dary, aby sa spoločenstvo mohlo postarať o potreby najchudobnejších. Je to znamenie, ktoré kresťania vždy vykonávali s radosťou a zmyslom pre zodpovednosť, aby nijakému bratovi ani sestre nechýbalo nič potrebné pre život. Potvrďuje to aj svätý Justín, ktorý v druhom storočí opisuje cisárovi Antoninovi Piovi nedeľné slávenia kresťanov a píše: „V deň, ktorý sa nazýva ‚dňom Slnka‘, sa všetci zhromaždíme, či už ľudia z mesta alebo z vidieka, a čítajú sa pamäti apoštolov alebo spisy prorokov, pokým to čas dovolí. [...] Potom sa rozdeľujú a roznášajú posvätené pokrmy a prostredníctvom diakonov sa časť z nich posiela tým, ktorí nie sú prítomní. Bohatí a tí, čo chcú, môžu prispieť a sami rozhodnú o výške príspevku. Čo sa vyzbiera, sa uschová u predsedajúceho. Použije to na pomoc sirotám, vdovám a tým, ktorí sú v núdzi pre chorobu alebo pre inú príčinu, väzňom, cudzincom, ktorí sú medzi nami: skrátka, postará sa o každého, kto je v núdzi“ (*Prvá Apológia*, LXVII, 1 – 6).

4. Keď sa vrátíme ku komunite v Korinte, po počiatočnom nadšení ich odhodlanie začalo slabnúť a ich iniciatíva, navrhnutá apoštolom, stratila na sile. To je dôvod, prečo Pavol v zanietenom liste znovu povzbudzuje k zbierke – „*aby ako bol duch ochotný chcieť, tak bol ochotný aj vykonať z toho, čo máte*“ (2 Kor 8, 11).

V tejto chvíli myslím na veľkodušnosť, ktorá v ostatných rokoch viedla celé populácie k tomu, aby otvorili svoje dvere a prijali milióny utečencov z oblastí vojen na Blízkom východe, v strednej Afrike a teraz na Ukrajine. Rodiny otvorili svoje domovy dokorán, aby uvoľnili miesto iným rodinám, a komunity veľkoryso prijali mnoho žien a detí, aby im poskytli dôstojnosť, ktorá im patrí. Čím dlhšie však konflikt trvá, tým viac sa zhoršujú jeho dôsledky. Hostiteľské krajiny majú čoraz väčšie problémy s poskytovaním nepretržitej pomoci; rodiny a komunity začínajú pociťovať

ťarchu situácie, ktorá trvá nad rámec núdzového stavu. Teraz je čas nepodľahnúť a obnoviť pôvodnú motiváciu. To, čo sme začali, musíme s rovnakým zmyslom pre zodpovednosť dokončiť.

5. Solidarita je v skutočnosti práve toto: podeliť sa o to málo, čo máme, s tými, ktorí nemajú nič, aby nikto netrpel. Čím viac rastie zmysel pre komunitu a spoločenstvo ako spôsob života, tým viac sa rozvíja solidarita. Na druhej strane treba vziať do úvahy aj to, že existujú krajiny, kde v posledných desaťročiach výrazne vzrástla prosperita mnohých rodín, ktoré dosiahli bezpečnú životnú úroveň. Je to pozitívny výsledok súkromných iniciatív a zákonov podporujúcich hospodársky rast, v kombinácii s konkrétnymi stimulmi pre rodinnú politiku a sociálnu zodpovednosť. O dosiahnuté benefity v oblasti bezpečnosti a stability sa teraz môžu podeliť s tými, ktorí boli nútení opustiť svoje domovy a svoju krajinu, aby sa zachránili a prežili. Ako členovia občianskej spoločnosti pokračujeme v presadzovaní hodnôt slobody, zodpovednosti, bratstva a solidarity. A ako kresťania nachádzajme vždy v láske, viere a nádeji základ nášho bytia a konania.

6. Je zaujímavé, že apoštol nechce zaväzovať kresťanov a nútiť ich k dobročinnosti. V skutočnosti píše: „*Nehovorím vám to ako rozkaz*“ (2 Kor 8, 8). Skôr mu ide o to, v starostlivosti o chudobných „*skúšať pravosť*“ ich lásky (porov. *tamže*). Zaiste, základom Pavlovej žiadosti je potreba konkrétnej pomoci, ale jeho zámer je hlbší. Vyzýva k tomu, aby zbierka bola znamením lásky, o ktorej svedčí sám Ježiš. Stručne povedané, štedrosť voči chudobným nachádza najsilnejšiu motiváciu v rozhodnutí Božieho Syna, ktorý sa chcel stať chudobným.

Apoštol sa nebojí tvrdiť, že toto Kristovo rozhodnutie, toto jeho „vzdanie sa“, je „milosťou“, ba ide o „*milosť nášho Pána Ježiša Krista*“ (2 Kor 8, 9), a len keď ju prijmeme môžeme dať konkrétny a ucelený výraz svojej viere. Učenie celého Nového zákona je v tomto zmysle jednotné a odráža sa aj v slovách apoštola Jakuba: „*A slovo aj uskutočňujte, nebudte len poslucháčmi, ktorí klamú sami seba. Lebo kto iba počúva slovo a neuskutočňuje ho, podobá sa mužovi, čo si v zrkadle prezerá svoju prirodzenú tvár. Pozrie sa na seba, odíde a hneď zabudne, aký je. Ale kto sa zahľadí do dokonalého zákona slobody a vytrvá, kto nie je zabudlivý poslucháč, ale uskutočňovateľ diela, ten bude blahoslavený pre svoje skutky*“ (Jak 1, 22 – 25).

7. Bezprostredne naproti chudobným sú veľké slová zbytočné, je potrebné si vyhrnúť rukávy a uviesť svoju vieru do praxe priamou angažovanosťou, ktorú nemožno na nikoho delegovať. Niekedy sa však môže vkraďnúť istá nedbalosť vedúca k nedôslednému správaniu vrátane ľahostajnosti voči chudobným. Stáva sa aj to, že niektorí kresťania z prílišnej pripútanosti k

peniazom uviaznu v nesprávnom používaní svojich statkov a bohatstva. V týchto situáciách sa prejavuje ich slabá viera a slabá, krátkozraká nádej.

Vieme, že problémom nie sú samotné peniaze, pretože tie sú súčasťou nášho každodenného života a našich sociálnych vzťahov. Musíme sa skôr zamyslieť nad hodnotou, ktorú peniazom prikladáme: nemôžu sa stať absolútnou hodnotou, akoby boli hlavným cieľom života. Takáto pripútanosť k peniazom nám bráni vidieť každodenný život realisticky a zaslepuje nám zrak, takže nevidíme potreby druhých. Pre kresťana a spoločenstvo nemôže byť nič škodlivejšie, ako keď sa nechá zaslepiť modlou bohatstva, ktorá ho napokon pripúta k povrchnej a na zánik odsúdenej vízii života.

Nejde teda o to, aby sme mali „sociálne zmýšľanie“ voči chudobným, ako sa to často stáva, ale je potrebné sa usilovať o to, aby nikomu nechýbalo nič potrebné. Nezachraňuje aktivizmus, ale úprimný a veľkorysý záujem, ktorý nám umožňuje pristupovať k chudobnému človeku ako k bratovi, ktorý vystiera ruku, aby som sa prebudil z letargie, do ktorej som upadol. Preto by nik „nemal hovoriť, že nemôže byť nablízku chudobným zato, lebo jeho štýl života si vyžaduje venovať viac pozornosti iným veciam. Toto je častá výhovorka v akademickej, podnikateľskej a profesionálnej oblasti, ba dokonca aj v cirkevnej sfére [...] nik by sa nemal cítiť vyňatý spod povinnosti starať sa o chudobných a venovať pozornosť sociálnej spravodlivosti“ (apošt. exhortácia *Evangelii gaudium*, 201). Je naliehavo potrebné nájsť nové spôsoby, ktoré môžu ísť nad rámec prístupu sociálnych politík, „koncipovaných ako politika voči chudobným, ale nikdy ako politika s chudobnými, nikdy ako politika chudobných a o to menej integrovaná do plánu, ktorý zjednocuje národy“ (enc. *Fratelli tutti*, 169). Namiesto toho si máme osvojiť postoj apoštola, ktorý napísal Korint'anom: „*Ved' nejde o to, aby sa iným poľahčilo a vám prit'ážilo, ale o isté vyrovnanie*“ (2 Kor 8, 13).

8. Existuje istý paradox, ktorý dnes rovnako ako v minulosti len ťažko prijímame, pretože je v rozpore s ľudským spôsobom uvažovania: existuje forma chudoby, ktorá robí človeka bohatým. Keď Pavol pripomína „milosť“ Ježiša Krista, chce tým potvrdiť to, čo sám hlásal: teda, že pravé bohatstvo nespočíva v zhromažďovaní „pokladov na zemi, kde ich moľ a hrdza ničia a kde sa zlodeji dobývajú a kradnú“ (Mt 6, 19), ale vo vzájomnej láske, ktorá nás núti niesť bremená jedni druhých, aby nik nebol opustený alebo vylúčený. Skúsenosť slabosti a obmedzenosti, ktorú sme zažili v ostatných rokoch, a teraz aj tragédia vojny s celosvetovými dôsledkami nás musia naučiť niečo podstatné: nie sme na tomto svete preto, aby sme prežili, ale aby sme všetkým umožnili dôstojný a šťastný život. Ježišovo poslanstvo nám ukazuje cestu a umožňuje nám objaviť, že existuje

chudoba, ktorá poníža a zabíja, no existuje aj iná chudoba, Kristova chudoba, ktorá oslobodzuje a prináša pokoj.

Chudoba, ktorá zabíja, je trápením, dieťaťom nespravodlivosti, vykorisťovania, násilia a nespravodlivého rozdeľovania zdrojov. Je to zúfalá chudoba, ktorá nemá budúcnosť, pretože ju vynútila kultúra „vyraďovania“, ktorá neposkytuje perspektívy ani východiská. Je to chudoba, ktorá tlačí ľudí do krajnej materiálnej núdze, no zároveň poškodzuje ich duchovný rozmer, ktorý je často prehliadaný, no existuje a je stále dôležitý. Keď je jediným zákonom rátať zisk na konci dňa, potom už nič nebráni riadiť sa logikou vykorisťovania: ostatní ľudia sú len prostriedkami. Potom už neexistuje spravodlivá mzda ani spravodlivý pracovný čas a vznikajú nové formy otroctva, ktorými trpia ľudia, čo nemajú inú možnosť a musia túto toxickú nespravodlivosť akceptovať, aby si vybojovali svoje existenčné minimum.

Naopak, chudoba, ktorá oslobodzuje, je výsledkom zodpovedného rozhodnutia zbaviť sa nepotrebných záťažov a zamerať sa na to podstatné. V skutočnosti sa ľahko môže objaviť pocit nespokojnosti, ktorý mnohí zažívajú, pretože im niečo dôležité v živote chýba a vydávajú sa to hľadať ako pútnici bez cieľa. V túžbe nájsť niečo, čo ich uspokojí, musia byť nasmerovaní k maličkým, slabým a chudobným, aby konečne pochopili, čo im skutočne chýba. Stretnutie s chudobnými im umožní skončiť s mnohými obavami a nepodstatnými strachmi, aby dospeli k tomu, čo je v živote naozaj dôležité a čo im nik nemôže ukradnúť: k pravej a nepodplatnej láske. Chudobní, ešte prv než sa stanú príjemcami našej almužny, sú v skutočnosti osobami, ktoré nám pomáhajú oslobodiť sa z pút nepokoja a povrchnosti.

Svätý Ján Zlatoústý, cirkevný otec a učiteľ Cirkvi, v ktorého spisoch sa stretávame s ostrou kritikou správania sa kresťanov voči chudobným, napísal: „Ak nemôžeš uveriť, že chudoba ťa môže obohatiť, myslí na svojho Pána a prestaň o tom pochybovať. Ak by on nebol chudobný, ani ty by si nebol bohatý; je to niečo mimoriadne, že chudoba sa stala zdrojom nesmierného bohatstva. Pavol tu pod ‚bohatstvom‘ rozumie zbožnosť, očistenie od hriechov, spravodlivosť, posvätenie a tisíc ďalších dobrých vecí, ktoré nám už dal a vždy bude dávať. To všetko máme vďaka chudobe“ (*Homílie na Druhý list Korint'anom*, 17, 1).

9. Apoštolove slová, ktoré sú mottom *6. svetového dňa chudobných*, predstavujú veľký paradox života viery: Kristova chudoba nás robí bohatými. Pavol mohol predkladať takéto učenie – a Cirkev ho môže po celé stáročia šíriť a svedčiť o ňom – len preto, že Boh sám si vo svojom Synovi Ježišovi túto cestu zvolil a kráčal po nej. Ak sa pre nás stal chudobným, potom je náš život presvetlený a premenený a nadobúda takú hodnotu, ktorú svet nedokáže oceniť ani poskytnúť. Ježišovým bohatstvom je jeho láska, ktorá nikoho nevyklučuje a ide v ústrety všetkým, najmä tým,

ktorí sú odstrčení na okraj spoločnosti a nemajú dostatok pre život potrebného. Z lásky sa zriekol seba samého a prijal ľudský údel. Z lásky sa stal služobníkom, poslušným až na smrť na kríži (porov. *Flp* 2, 6 – 8). Z lásky sa stal „chlebom života“ (*Jn* 6, 35), aby nikomu nechýbalo nič potrebné a aby každý mohol nájsť pokrm pre večný život. Zdá sa, že toto učenie je rovnako ťažké prijať v dnešnej dobe, ako to bolo kedysi pre Pánových učeníkov (porov. *Jn* 6, 60). Ale Ježišove slová sú jasné: ak chceme, aby život zvíťazil nad smrťou a dôstojnosť bola vykúpená z nespravodlivosti, musíme ísť jeho cestou, teda nasledovať chudobu Ježiša Krista, z lásky sa deliť o svoj život, lámať chlieb svojej existencie s bratmi a sestrami, počnúc tými najmenšími, ktorým chýbajú tie najzákladnejšie potreby. Len tak sa bude môcť dosiahnuť rovnosť, chudobní sa oslobodia od biedy a bohatí od márnivosti, ktoré sú obe beznádejné.

10. Pätnásteho mája som svätorečil brata Charlesa de Foucaulda, muža, ktorý sa narodil bohatý, ale zriekol sa všetkého, aby nasledoval Ježiša a stal sa s ním chudobným bratom všetkých. Jeho pustovnícky život, najprv v Nazarete a potom v saharskej púšti, ktorý pozostával z mlčania, modlitby a zdieľania, je príkladným svedectvom kresťanskej chudoby. Bude dobré, ak sa zamyslíme nad jeho slovami: „Nepohrdajme chudobnými, maličkými, robotníkmi; nielenže sú to naši bratia v Bohu, ale sú to aj tí, ktorí najdokonalejšie napodobňujú Ježiša v jeho vonkajšom živote. Dokonale predstavujú Ježiša, Robotníka z Nazareta. Sú prvorodenými medzi vyvolenými, prvými povolánymi ku kolíske Spasiteľa. Tvorili zvyčajnú Ježišovú spoločnosť od jeho narodenia až po jeho smrť... Ctime si ich, ctime si v nich obraz Ježiša a jeho svätých rodičov... Osvojme si [stav], ktorý vzal na seba on... Nikdy neprestávajme byť vo všetkom chudobnými, bratmi chudobných, spoločníkmi chudobných, buďme najchudobnejší z chudobných ako Ježiš a ako on milujme chudobných a obklopujme sa nimi“ (*Komentáre k Lukášovmu evanjeliu*, Meditácia 263).¹ Pre brata Charlesa to neboli len slová, ale konkrétny spôsob života, ktorý ho viedol k tomu, aby sa s Ježišom podelil o dar samotného života.

Nech sa tento *6. svetový deň chudobných* stane činiteľom milosti, príležitosťou k osobnému a spoločnému spytovaniu svedomia a kladeniu si otázky, či je chudoba Ježiša Krista našou vernou spoločníčkou v živote.

V Ríme pri sv. Jánovi v Lateráne 13. júna 2022, na spomienku sv. Antona Paduánskeho.

FRANTIŠEK

¹ Meditácia 263 na text *Lk* 2, 8 – 20: C. DE FOUCAULD, *La Bonté de Dieu. Méditations sur les saints Evangiles (1)*, Nouvelle Cité, Montrouge 1996, 214 – 216.